

Beroep en Verslaggeving

REDACTIE: Dr. A. J. BINDENGA, R. A.

Ditmaal met
medewerking van
JULES W. MUIS, R.A.

De openbare accountant sociaal verslagen

Met betrekking tot het vraagstuk van de sociale kosten en opbrengsten is in deze rubriek reeds een aantal artikelen verschenen. Het vraagstuk van de sociale kosten toegepast op de accountantsfunctie is echter iets dat in dit tijdschrift nog nooit aan de orde is gesteld. Iemand als Jules Muis is hiervoor de aangewezen persoon. De heer Muis is secretaris-generaal van Union Eur'Audit, een overkoepelend studiebureau van een elftal nationale firma's uit zeven EEG-landen.

Het vrije beroep in de houdgreep

Onlangs is een bundel op de markt verschenen, „Disabling Professions”¹⁾, waarin een rechtstreekse aanval wordt gedaan op het vrije beroep in het algemeen, „a professional elite who dominate, institutionalize and ritualize almost all aspects of our daily living. But to what purpose and to what effect?” Ivan Illich roept hierin op een einde te maken „to the radical monopolies which the professions have lately foisted on a coddled if disgruntled citizenry which enjoys affluent poverty”.

John Night's bijtend essay schildert de vrije beroepsbeoefenaar als iemand die meer behoeften heeft aan zijn cliënt dan omgekeerd. Hij valt de mystiek aan waar het vrije beroep zich (naar zijn mening uit eigenbelang) achter verschuilt en haar tekortschieten in het zich presenteren als slechts één eenvoudige spaak in het sociaal-maatschappelijk wiel.

Het boek roept op tot een publiek debat over de macht van „professions”: „self-criticism and a hard-hitting critique of those who proclaim themselves the arbiters of many of our activities might alleviate the damage already done to our self-confidence and our self-determination”.

De vertrouwensman op de kritische tocht

Nu zullen openbare accountants deze aantijgingen voor wat ons beroep betreft op grond van de vele zelf-kritische publicaties in de binnen- en buitenlandse vakpers over de acute beroepsproblematiek verontwaardigd van de hand wijzen: er wordt echt wel kritisch aan de weg getimmerd. Zelden of nooit echter dringt het beroep door tot „des Pudels Kern”; de maatschappelijk „value for money” vraag. Een uitzondering hierop is het schrijnend artikel van Prof. Briston/Perks dat in „Accountancy”²⁾ verscheen en dat vele vraagtekens plaatst achter de openbare accountantsrekening die het Britse volk jaarlijks gepresenteerd wordt: momenteel zo'n £ 250.000.000 (een bedrag dat voor Nederland in dezelfde orde van grootte zal liggen!).

Briston c.s. zochten de alternatieven voornamelijk in versterking van de interne accountantscontrole ten koste van de externe. Anderen zien in (beperkte) nationalisatie van

1. Disabling Professions – Ivan Illich, John McKnight, Irving Zola et al; Marion Boyars Publishers Ltd.; London
2. The External Auditor – His Role and Cost to Society – Richard Briston and Robert Perks; in „Accountancy”, November 1977.

het beroep een meer levensvatbaar alternatief.

Het lijkt nauwelijks twijfel dat de geloofs-, respectievelijk de geloofwaardigheids crisis die internationaal het beroep treft, ons land niet (geheel) voorbij zal trekken; de eerste tekenen zijn hiervoor al duidelijk aanwezig. De vraag over de maatschappelijke kosten/baten verhouding, „wat het beroep nu eigenlijk maatschappelijk presteert” en/of de maatschappij „waar voor haar geld krijgt”, ligt nu al op de tong van een voorhoede van critici die, als we de lijn vanuit het buitenland doortrekken, aan kan zwellen, tot een koor dat vaak een luide (de ene keer een harmonieuze, de andere keer een verre van eenstemmige) toon aanslaat. De vragen die gesteld worden zijn duidelijk maatschappijbewust, de stellingen erin besloten soms zeer indringend, soms onbesuisd. We zullen ons ervan bewust moeten zijn dat, hoe vervelend we het ook mogen vinden, het beantwoorden van deze maatschappelijke kosten/batenvragen, niet uitsluitend aan het beroep overgelaten zal worden.

De primaire maatschappelijke opdracht van het beroep is het toevoegen van geloofwaardigheid aan de stellingen van anderen.

Doelstelling

Wij zullen ons hier bezig houden met de vraag of de steeds verdergaande eisen (in de breedte en diepte) aan verslaggeving van anderen gesteld, dit keer toegepast op de uitoefening van de openbare accountantsfunctie, gezichts- en knelpunten naar voren brengen die maatschappelijk relevant zijn; of zulk een oefening aanleiding zou kunnen geven tot een nadere bezinning op de wijze waarop het beroep inhoud geeft (en kan geven) aan de maatschappelijke verwachtingen.

Sociale verslaggeving biedt hierbij, ondanks de nog beperkte graad van perfectionering interessante invalshoeken het functioneren van het beroep nader te analyseren en de kosten/bateninteractie met de maatschappij onder de loep te nemen.

De dubbelzinnigheid in de titel van dit artikel besloten biedt op zich reeds voldoende materiaal om er een boek over te schrijven. Deze voorzet dient slechts om het ge-

bruikelijke excuus te introduceren dat men binnen het kader van een kort artikel uiteraard niet verder kan gaan dan het aanstippen van enkele mogelijkheden, vraag- en knelpunten in de uitwerking van deze nog slechts denkbeeldige sociale verslaggeving over het functioneren van de openbare accountant.

De publieke taak, simpel „Im Frage” gesteld

De primaire maatschappelijke opdracht van het beroep is het toevoegen van geloofwaardigheid aan de stellingen van anderen. Het betreft die stellingen die zich voornamelijk manifesteren in de jaarrekening.

Geloofwaardigheid is geen absoluut maar een relatief begrip. De term is niet of moeilijk, „hard” te maken. Het is misschien wel de meest subtiële karakteristiek van financiële verslaggeving.

Nu is de toegevoegde waarde van onze arbeid méér dan het toevoegen van een extra dimensie geloofwaardigheid. Geen van de bestaande „scholen” binnen de accountantsgemeenschap zullen nalaten hierop te wijzen. Zo zal de openbare accountant zijn cliënt vaak actief begeleiden in het veredelen van het jaarverslag op het gebied van leesbaarheid, relevantie, bestendigheid, kortom op al die aspecten die simpelweg voortvloeien uit zijn vakmanschap; en dan nog afgezien van de organisatorische adviezen, voor de vuist weg gegeven dan wel geformaliseerd via een management letter in het kader van de algemene functie. Dat zijn maatschappelijke bijproducten, onzichtbaar voor de buitenwereld; ook moeilijk te prijzen, maar zeker niet de onbelangrijkste omdat ze het gevaar van onnodige maatschappelijke verspilling en beroepsverschraling indammen.

Geloofwaardigheid: de benedengrens

Is het nu de openbare accountant bij uitstek die geloofwaardigheid, voor het volle pond, aan de jaarrekening toevoegt? Het antwoord moet ontkennend luiden.

Vooropgesteld moet worden dat de openbare accountant in de vervulling van zijn taak niet met lege handen begint; niet vanaf het nulpunt. Immers het gros van de ondernemingen staat onder leiding van een integer management, integere en deskundige administrateurs. Dit zal dan ook naar verwacht mag worden, meestal uitmonden in een zo integer mogelijke weergave van de gang van zaken, overeenkomstig de gestelde maatschappelijke verslaggevings-

normen, ook zonder interventie van de openbare accountant. Toch is deze hypothese vanuit een maatschappelijke optiek niet zonder voorbehoud onderschreven, al was het maar vanwege de interpretatieve vrijheid en eigen belangen/verleiding van management de zaken naar eigen goeddunken voor te stellen.

Een onafhankelijk deskundige, de accountant, moet dan ook de geloofwaardigheid van managements' financieel-economische stellingen, als vervat in de jaarrekening, bevestigen. „Dan horen we het ook eens van een ander”, zegt het maatschappelijk verkeer als het ware.

Bovendien, zelfs uitgaande van de beste bedoelingen van management, organisatie en kwaliteit van de opmaak van de jaarrekening verschillen aanzienlijk van onderneming tot onderneming wat tot een onderscheiden „eigen actie” van de accountant leidt.

Dit valt niet te lezen uit de standaardverklaring bij de gepubliceerde jaarrekening. Deze geeft eerder de indruk van een homogeen product en productieproces.

Tevens is de preventieve bijdrage van het accountantscertificaat op de a-priori getrouwheid van verslaggeving als door management gepresenteerd moeilijk of niet te meten; hoogstens te vermoeden.

Deze factoren plaatsen ons voor het eerste probleem: een zachte benedengrens in de bepaling van de toegevoegde waarde van de accountantsarbeid.

Geloofwaardigheid: de bovengrens

Ook in de bepaling van de bovengrens staan we voor geen gemakkelijke opgave, ondanks het „volkomen controlepakket” uit onze gereedschapskist. De „accountantszegen” garandeert niet per definitie, zoals velen tot hun, inderdaad stomme, verbazing ontdekken, absolute geloofwaardigheid, indien zoiets al zou bestaan. Ook wordt, zoals vaak gesuggereerd, deze bovengrens niet bepaald door absolute geloofwaardigheid na aftrek van het axiomatisch voorbehoud. Men heeft immers nog de kunstfouten, ontdekte en nooit-ontdekte, vermijdelijke en „onvermijdelijke”. Het gaat vooral om de onvermijdelijke kunstfouten, hoe paradoxaal deze term ook klinkt, die het het beroep zo lastig maken en in het defensief dringen.

Het bijzondere is dat vanuit de individuele accountant gezien, en vanaf de stoel van de tuchtrechter, het onderscheid tussen vermijdelijke en onvermijdelijke kunstfouten

J. W. Muis

ten te gekunsteld en niet hanteerbaar is; het blijven kunstfouten, met alle nare gevolgen van dien. Hoogstens zal men vanuit deze optiek spreken van begrijpelijke en onbegrijpelijke kunstfouten.

Collectief gezien echter ligt de situatie verschillend. Waar gewerkt wordt, worden fouten gemaakt en transformeren individueel vermijdelijke kunstfouten zich in collectief onvermijdelijke. Nu kan men door maatregelen van collectieve kwaliteitscontrole deze marginale foutenkans minimaliseren, echter elimineren is per definitie praktisch onmogelijk en economisch niet verantwoord.

Geloofwaardigheid: dus de toegevoegde waarde is...

Het zal dus duidelijk zijn dat de zachte boven- en benedengrens ons voor grote problemen stelt wanneer we proberen de „maatschappelijke baten”, de toegevoegde waarde van onze arbeid, te bepalen om over de marginale kosten/baten van aanvullende maatregelen nog maar niet te spreken.

Echter, als men in absolute zin niet tot kwantificeerbare conclusies kan komen, d.w.z. perfectie onbereikbaar is, kan men terugvallen op mogelijke tweederangsbenaderingen, onder het motto: „second best is better than nothing”; b.v. bij analogie of, zoals bij traditionele financiële verslaggeving gebruikelijk is, door het overleggen van feitelijk materiaal eerder dan analytisch, en de interpretatie aan de lezer overlaten.

Nu zijn analogieën per definitie geladen met arbitraire „omstandelijke” correcties. Wanneer we ons echter richten op de vraag waarom Nederland een contingent externe accountants/personeel nodig heeft dat meer dan het tienvoudige is dan dat van b.v. België, dan blijven er toch, zelfs na ruwe correctie van omstandelijke factoren, (orga-

Het zal dus duidelijk zijn dat de zachte boven- en benedengrens ons voor grote problemen stellen wanneer we proberen de „maatschappelijke baten”, de toegevoegde waarde van onze arbeid, te bepalen om over de marginale kosten/baten van aanvullende maatregelen nog maar niet te spreken.

nisatie controlesector, financiële markt, advieswerk, overheidscontroles, functie-opvatting en plaats interne accountants) grote vragen bestaan over de maatschappelijke kosten/batenverhoudingen. Beide landen verschillen qua financieel-economische organisatie en totaal geldcircuit tocht niet zo wezenlijk van elkaar, terwijl aantal en gewicht van de financiële calamiteiten niet zichtbaar verschillend is.

Velen zullen deze vragen onnodig provocerend vinden; anderen naïef. Maar vanuit onze eigen bijdrage aan de maatschappelijke kosten/baten evaluaties kunnen zij niet zonder meer (meestal onder het mom van „te arbitrair”) terzijde geschoven worden. Zij zullen eerder uitgediept moeten worden op basis van vergelijkend, solide empirisch materiaal en analyse waarin de objectieve en de onvermijdelijk subjectieve wegingsfactoren duidelijk onderscheiden worden.

En wat kost dat nu?

Hoe bepalen we nu maatschappelijke kosten van de openbare accountantsarbeid?

De eerste mogelijkheid is te zeggen: „Wat de gek er voor geeft”, kortom de optelsom van honoraria die uit hoofde van de controlefunctie naar de openbare accountant toevloeien. Deze benadering neigt echter te veel naar de historische kostenconceptie en daar zijn we, als Nederlands accountant, niet in opgevoed. IJverige economen hebben dit verhaal allang naar het rijk der fabelen verwezen en daar iets tegenover gesteld: „Vervangingswaarde”; „value for money”, „opportunity costs”. Dan echter

stoten we helemaal, zoals we boven reeds gezien hebben, op problemen van een niet homogeen (de gestandaardiseerde verklaring ten spijt), „zacht” product.

Ook op het probleem van een waarde-oordeel geladen controlemethodologie waar de discussie over de toepassing van het „economisch-principe” altijd op een achterbankje is gedrongen; op het probleem van een tekort aan uitgewerkte alternatieve controlemodellen (b.v. nationalisatie) op het hart van het probleem: of de huidige organisatie, kosten, en doelstellingen van het openbare beroep van accountant vanuit een maatschappelijke optiek optimaal op elkaar zijn afgestemd en of de onvermijdelijke risico's die het beroep loopt tegen een redelijke prijs in de hand gehouden worden.

De delicate oorzaken en onvermijdelijke gevolgen

Het accountantsberoep zit duidelijk in een lastig parket om, indien gevraagd en het erop aankomt, de prijs voor haar huidige maatschappelijke positie, voorrechten en prestaties te rechtvaardigen. Dit is deels een zaak van objectieve onzekerheid, deels een gebrek aan communicatie, deels zichzelf te verwijten.

De objectieve onzekerheid zou ingeperkt kunnen worden door verdere analyse van de meettechnische problemen betreffende de toegevoegde waarde van en de onvermijdelijke risico's besloten in onze noeste arbeid. Het feit dat geen eenduidige, kwantificeerbare conclusies, d.w.z. perfectie, bereikt kunnen worden betekent nog niet dat zo'n analyse ons niet zou kunnen helpen onze professionele leefwereld beter te begrijpen.³⁾

Hier kunnen we dus preventief werken; het accent leggen op een kritische evaluatie van de huidige (en marginale) kosten en baten van de openbare accountantsarbeid, gebruikmakend van de inzichten en technieken die we zelf helpen ontwikkelen en „verkopen” aan het maatschappelijk verkeer. Dit eist echter wel een „social cost/benefit”-doorlichting, ook van de status quo.

Of we deze bereidheid of durf hebben, waag ik te betwijfelen. Nemen we, bij wijze van illustratie, het povere voorbeeld dat de accountantskantoren zelf stellen ten aanzien van openheid op het traditionele financiële verslaggevingsterrein. Trekken we dit beeld door om de kansen van enige vorm van sociale verslaggeving te bepalen dan kan men slechts hopen, maar niet verwachten. En dat is jam-

³⁾ Cost-benefit analyses of auditing – M. F. Shaken; AICPA, New York, 1978.

mer omdat het de enige mogelijkheid lijkt om uit onze defensieve positie te geraken, met alle kaarten op tafel en goed gedocumenteerd de ratio en relatieve effectiviteit van het maatschappelijk verkeren van het beroep te belichten. Daar is de sociaal-politieke aanval op, en de daarmee parallel lopende communicatiestoornis met, de z.g. „vrije beroepselite”; een klimaatverslechtering waarbij, of we het leuk vinden of niet, de gevoelswaarde van de critiek een minstens even belangrijke rol zal spelen als het blote verstand. En zulk een gevoelsmatige benadering heeft voor onze situatie meer nadelen dan voordelen. Zelfs een welgemeende sociaal-politiek afstandelijke houding, zal vanwege de maatschappelijk bevoorrechte positie van het beroep en haar leden nooit onverdacht op de „modale man” overkomen en, gekatalyseerd door een nog steeds bestaand advertentieverbod, het imago van „elitair en welvarend”, van „conspiration de silence” moeilijk weg kunnen nemen. En deze druk zal, naarmate de accountant meer „klem” komt te zitten in het maatschappelijk spanningsveld, slechts toenemen. Tevens, de koppeling van de maatschappelijke vertrouwenspositie en de koopman-schappelijke doelstelling in de bedrijfsvoering van de accountant zal als een albatros aan de verdediging blijven hangen; iets waarmee we zullen moeten leren leven.

Nu is deze klimaatverslechtering niet uitsluitend een extern gegeven. Ook in onze professionele leefwereld voltrekt zich een verandering die in belangrijke mate de effectiviteit van ons maatschappelijk functioneren beïnvloedt. Daar is de zonder meer positief te beoordelen liberaliseringstendens ten aanzien van de publiciteitsmogelijkheden; een trend die zich in Nederland nog niet heeft ingezet, wel internationaal. Hoezeer ook toe te juichen vanwege een betere doorzichtigheid, moet opgemerkt worden dat deze evolutie samenvalt (althoewel een direct verband niet gelegd kan worden) met een sterke verharding van de cliëntenwervingsactiviteiten, vooral internationaal. Dit gebeurt veelal op wijzen die het publieke imago van het beroep zeker niet ten goede komen.

Men kan, internationaal althans, op goede gronden een doorzetten van de huidige evolutie vrezen van veronderstelde vertrouwensman van het maatschappelijk verkeer (de man die ver boven het slijk der aarde staat) naar het imago van handelaar in het subtiële produkt „geloofwaardigheid”. De soms genante vertoningen die ermee gepaard gaan kunnen zeker tot verdere roofofbouw op onze maatschappelijke goodwill leiden. Een remedie, behoudens vrijwillige terughoudendheid, lijkt niet aanwezig.

Een ander aspect dat onze maatschappelijke geloofwaardigheid, en daarmee ons adequaat functioneren, belemmert is de evolutie van vrije beroepsbeoefenaar naar de „organization man”.

De ontwikkeling in de richting van „big accounting business” heeft een probleem geschapen voor de „l'honnêteté intellectuelle” voor die beroepsbeoefenaren die, daar waar het zaken van publiek belang aangaat, vaktechnisch of anderzins, er prijs op stellen, een eigen mening uit te spreken en niet een „geïnspireerd” door het ingenomen standpunt of de belangen van de organisatie waarvan men deel uitmaakt. Het lijkt van elementair belang dat het beroep een aangepaste versie van de „my country right or wrong” mentaliteit niet de overhand laat krijgen in onze onderlinge en maatschappelijke gesprekken over heden en toekomst van het beroep (zie de confrontatie in 1973 tussen interne en externe accountants). Wij worden geacht waar het zaken van *anderen* aangaat ons onbevagen en onbevooroordeeld uit te spreken zelfs waar die „anderen” de rekening voor hun rekening nemen; eenzelfde onbevagenheid mag toch ook verwacht worden ten aanzien van *eigen* zaken die het publieke belang, het optimaal functioneren van het beroep, aangaan. Het effect van het primair als spreekbuis optreden van zijn „organisatie” is een luxe die de geloofwaardigheid, en daarmee functionele effectiviteit van het beroep in het algemeen, in niet geringe mate uitholt. Het behoud hiervan zal zonder zulke klimaatvervuiling al moeilijk genoeg zijn voor een beroep dat haar effectiviteit belangrijk, maar niet zonder risico, postuleert op bijna-supermensen. De verantwoordelijkheid ligt hier niet alleen bij iedere (kantoor-)organisatie maar bovenal bij het individu dat voor zich zal moeten bepalen waar het publiek belang het eigen belang te boven gaat. En dat eist sterkere benen dan men bij elkaar kan studeren.

De vertrouwensleer afgestemd op nieuwe tijden

Bovenstaande fenomenen vormen slechts een greep uit de talrijke probleemgebieden die de maatschappelijke verlies- en winstrekening van het beroep zullen beïnvloeden.

Openheid zal in ons antwoord een cruciaal ingrediënt blijken; een grondwettelijke eis voor een beroep dat uiteindelijk in eenzelfde openheid van anderen haar „raison d'être” vindt. Openheid, waarbij niet alleen het mogelijke maar vooral ook de grenzen van het mogelijke uitgesteld

worden, heeft ook als voordeel dat we ons niet steeds opnieuw verdedigend op hoeven te stellen. Een paar voorbeelden:

- Waarom zo angstig volhouden dat de adviesfunctie de onafhankelijkheid niet aantast? Dat is inderdaad zoals het Cohen rapport (en de SEC ook) stelt, niet bewezen. Maar het tegendeel ook niet! Kan ook niet, op praktische gronden. Dus wat blijft staan is een onbewezen maar niet geheel irrationale theorie die ons iedere keer als een misslag wordt begaan (maatschappelijk: er iets fout gaat met „het beroep”) door de critici van stal gehaald zal worden om er de accountantsgemeenschap mee om de oren te slaan.

Waarom kunnen we niet, zonder omwegen, ervan uitgaan dat de adviesfunctie, in ieder geval voor de buitenwereld, zo niet vanwege het geldelijk belang dan toch wel vanwege de spirituele betrokkenheid, de onafhankelijkheid aantast? Immers, absolute onafhankelijkheid bestaat evenmin als absolute geloofwaardigheid: Het zijn „zachte” begrippen en dit maakt het tot een gradueel in plaats van een principieel probleem. Belangrijk is de vraag of de adviesfunctie de onafhankelijkheid *dusdanig* aantast dat het voordeel van meer „onverdachte” onafhankelijkheid opweegt tegen het nadeel van beroepsvershraling door een verbod erop. Of het opofferen van de natuurlijke (ook maatschappelijke) voordelen aan de adviesfunctie verbonden, het spontaan beschikbaar zijn van deskundigheden, waarnemingen, alternatieven, etc. de prijs waard is.

- Waarom niet, als startpunt, in het licht van onze publieke verantwoordelijkheid, periodiek een omvattende

publicatie van het financiële wel en wee van accountantskantoren aanmoedigen met indicatoren die de (relatieve) onafhankelijkheid en deskundigheid bevestigen (b.v. met statistische specificatie inkomsten van grote cliënten, gesplitst naar controlewerk en advieswerk, en met opgave van onderzoekskosten, opleidingskosten, capaciteitsaanwending).

- En wat onze specifieke deskundigheid betreft: waarom geen op kansrekening gebaseerde, macro-controlefilosofie ontwikkelen die expliciet een „fool-proof” systeem durft te verwerpen, de (on)vermijdelijke risicofactoren analyseert, inclusief – binnen de grenzen van het mogelijke – de maatschappelijke kosten/batenverhoudingen? Risk analyses, risk management en value accounting toegepast op de eigen keuken. Functieanalyse ingespeeld op middelen, mogelijkheden en verwachtingen van de tachtiger jaren!

Tenslotte

Bovenstaande vragen worden vooral ingegeven door de recente publieke kritiek op het functioneren van het beroep, gefundeerd en ongefundeerd.

Het publiek zal dit onderscheid merendeels niet kunnen (en soms niet willen) maken: kritiek is kritiek, vooral als het aanhoudt; en de eis tot verdere regulering, meestal met als gevolg het inperken van de beroepsautonomie, zal verder doorklinken. Verplichte audit committees, periodiek „roulerende” accountants, een escalatie van kwaliteitscontrolemaatregelen – post- en pre-audit, (semi)-overheidscuratele, de dreiging van „nationalisatie” van het beroep, de adviesfunctie onder de kritische loep, om maar een greep te doen uit de vele verschijningsvormen zoals we die nu in het buitenland waarnemen.

Men moet hier vooral een groot gevaar zien in een *kritiekloze* omhelzing van aanvullende dure controlemaatregelen, die tijdelijk misschien de druk op het beroep doen afnemen, echter roofofbouw zullen betekenen op onze maatschappelijke goodwill op langere termijn.

Het is juist in de bewaking van deze marginale risicofactoren waar beroep en maatschappelijk verkeer op hun hoede moeten zijn: kritiek op een onbegrepen situatie neigt snel te leiden tot een opeenstapeling van controlemaatregelen waarvan de economische aspecten zelden of nooit worden onderzocht. Door deze situatie worden echter tegelijk de kiemen gelegd voor een nieuwe generatie van geloofwaar-

Dus wat blijft staan is een onbewezen maar niet geheel irrationale theorie die ons iedere keer als een misslag wordt begaan (maatschappelijk: er iets fout gaat met „het beroep”) door de critici van stal gehaald zal worden om er de accountantsgemeenschap mee om de oren te slaan.

digheids crises door in een inflatiespiraal van aanvullende super-controle maatregelen (en hogere maatschappelijke kosten) naar een nooit te bereiken doel te snellen: een maatschappelijk waterdicht controlesysteem.

Men kan ten aanzien van deze vraagstukken een politiek van mystiek, als verdedigend rookgordijn, of openheid, als voorwaarde voor geloofwaardigheid volgen. De keus die we nu maken kan bepalend zijn voor de ruimte die we in de toekomst toegespeeld zullen krijgen zelf onze antwoorden op deze vragen te formuleren. Er zijn hierbij parallellen te ontdekken met de vrijheid-blijheid/vrijheid-in-gebondenheid codificatiediscussies, gehouden in de vijftiger jaren. Toen heeft een tweede generatie voormannen van het beroep, als Burgert, Tempelaar, Goudekot, c.s. duidelijk een voor die tijd zeer openhartige (en niet tot ieders genoegen) waarschuwend vinger opgestoken voor een situatie die zich nu inderdaad (vgl. Ondernemingskamer uitspraken) aan het ontwikkelen is. Toen was de „issue” dat als we zelf het initiatief ten aanzien van het formuleren van verslaggevingsnormen niet tijdig ter hand nemen, straks (d.w.z. nu!) over onze hoofden heen beslist

zou worden over het *gereedschap* van het beroep. Nu tekent zich een gelijkwaardige ontwikkeling, dit keer echter de *autonome wortels* van het beroep bedreigend, weer duidelijk af.

Voorzover beroepsautonomie als een waardevolle instandhoudingsdoelstelling ervaren wordt zou deze „bedreiging” ingedamd kunnen worden door ons vooraleerst te onderwerpen aan dezelfde normen die we in de beroepsuitoefening ten opzichte van anderen hanteren. Een beroep dat met twee maten meet kan in een mondige maatschappij moeilijk haar eigen geloofwaardigheid lang handhaven; laat staan inhoudelijke geloofwaardigheid aan de stellingen van andere toevoegen. En de mogelijkheden die een open, en meer op deze tijd ingespeelde, maatschappelijke functie-analyse biedt zijn ongetwijfeld groot, groter in ieder geval dan het ons beperken tot het „uitrijden” van de goede afduw die het beroep zo’n dikke generatie geleden heeft meegekregen.

J.W.M.

Europese Gemeenschappen

Zevende richtlijn

De Commissie van de Europese Gemeenschappen heeft op 12 december 1978 een gewijzigd voorstel voor een zevende richtlijn inzake de concernjaarrekening vastgesteld en ingediend bij de Raad.

Het oorspronkelijke voorstel is op enkele belangrijke onderdelen gewijzigd. De zogenaamde deelconsolidatie mag onder bepaalde voorwaarden achterwege blijven. De tekst is aangepast aan de in 1978 gepubliceerde vierde richtlijn.

Een exemplaar van dit gewijzigde voorstel is in de NIVRA-bibliotheek opgenomen.